

LEVENDE HAARLEMMERHOUT*
verhaalt over verblijven en verpozen,
over lief en leed, over werken en
wonen. Elementen van het alledaagse
leven, uit het hier en nu maar ook uit
het soms verre verleden, tonen zich in
woord en beeld. Het zijn van de
Haarlemmerhout lijkt vanzelfspre-
kend en daardoor bijna verwaarloos-
baar. Dit boek brengt de Haarlemmer-
hout tot leven en creëert daardoor
waarde beleving & -bewustzijn, kennis
en verbinding. Verbindingen over tijd
en leeftijden heen. Door een aantrek-
kelijk vormgegeven combinatie van
beeld en tekst, met verrassende
onderwerpen die anders velen over
het hoofd zouden zien, vormt dit boek
een belevenis voor jong en oud,
ingewijden en passanten.

Een belevenis
die positieve effecten met en voor
de Haarlemmerhout zal
creëren.

Mecheld
hoorde via
haar oma over
mervrouw van
Hardenbroek
van Ammerstol.
Deze dame ging
in de jaren
dertig van de
vorige eeuw,
vanuit Dri den
Busch waar
zij woonde,
regelmäßig met
haar gait uit
wandelen in de
Haarlemmer-
hout.

IN de HOUTSOPGAVE

- Start;** inleiding op de belevenis die dit boek biedt
- Tijd;** beeldende ontstaansgeschiedenis
- Huis;** vier eeuwen van wonen in en rondom
- Werk;** werken in en om de Haarlemmerhout
- School;** studeren en leren
- Liefde;** beantwoord, ongelukkig, betaald, heren, allerlei soorten liefde van allerlei tijden
- Stand;** rijk en arm, hoog en laag, de Haarlemmerhout is van iedereen
- Vrouw;** vrouwen aan de macht, vrouwelijk bezit rondom
- Muziek;** van de 18de eeuwse muzikanten via componisten zoals Philip Loots naar Bevrijdingspop
- Weg;** wegen die er al eeuwen lopen, maar ook verminkende doorsnijdingen uit de 90ste eeuw
- Beeld;** "de Haarlemmerhout is overigens rijk aan beelden, die er niet zijn" (Godfried Bomans 1955)
- Zi(j)n;** afsluitende verduidelijking in het hier en nu en voor de toekomst
- Bron;** boeken, tijdschriften, gesprekken, internetpagina's, archieven etc. etc.
Kortom waar alle informatie vandaan komt en terug te vinden is.

de

Het eerste liefdespaar op deze aarde bewoonde mogelijk de moeiste groene buitenruimte die ooit bestaan heeft. Door de tijd ontstaat de naam Locus Amoenus (lieflijke plaats). Hierbij hoort het beeld van een geïdealiseerd toevluchtsoord in de natuur met bomen, bloemen, gras en water waar geliefden elkaar kunnen ontmoeten. De liefdestuin komt in de kunst vanaf de vijftiende eeuw als belangrijk onderwerp naar voren, met bloemrijke graslanden, een bos en een prachtige fontein waar geliefden samen komen om te zingen, dansen en lief te hebben. Uiteraard staat alles bol van de symboliek, zoals de roos als bloem van de liefde, de fontein als symbool van vruchtbaarheid, de distel, al in de oudheid bekend als liefdeskruid, die staat voor 'mannentrouw' en de klimop voor trouw en liefde in het algemeen, enzovoorts enzovoorts. In de zeventiende eeuw krijgen huwelijksportretten een landschapelijke inscenering met daarin al die huwelijksymbolen. In de toneelstukken van William Shakespeare ligt de locus amoenus ver buiten de stad. Zo kan men de stad ontvluchten, met zijn regels, controles en toezicht oog, maar ook de tijd. Groen kent sinds jaar en dag de verbinding met lusten & liefde. Allerlei liefdes van allerlei tijden kwamen en komen erin tot stand: geheim, pril, beantwoord, ongelukkig, betaald, heren, etc. etc. zo ook in en om de Haarlemmerhout.

15

"Bijzonder boeiend zijn die paartjes, wier onderlinge verhouding zich in het prille aanvangstadium bevindt. Zij lopen los van elkander, het meisje zwiingend, in schuwe afwachting, de jongen vertwijfeld pratend over alles, behalve over dat ene, waar het om gaat. Het is een kwelling, zo'n wandeling, en tegelijk is het iets heerlijks. Heerlijk is het bijeen te zijn, doch folterend is het besef, dat het nog veel heerlijker zou kunnen zijn. Elk bankje, bezet of onbezet, geneert hen. Het spreekt zo onverhuld van wat beiden zo zorgvuldig voor elkaar verzorgen moeten. Het maant tot spoed, want de Damaatjes hebben een uur geleden reeds geslagen en nog is er niets gezegd van datgene, wat gezegd zou moeten worden, willen zij dadelijk arm in arm lopen. Wie herinnert zich niet die beklemmende uren! Het radeloos makende is daarbij, dat er inderdaad verstandelijk niets aan te doen valt. De oplossing ligt immers in het irrationele. Het is meestal het meisje, dat

door een oogopslag, een nauw merkbare aanduiding of een verholven glimlach te verstaan geeft, dat de sprong gemaakt kan worden. O, zaligheid, als dan ineens, in een spontane beweging, gebeurt, wat geen woorden kunnen tot stand brengen! Zie, daar komen zij terug lang De Dreef, de armen innig verstrengeld en in hun ogende schittering van het geluk, nog niet beïnvloed door het ervaren der wederzijdse begrenzing. De oude bomen zwaaien hun machtige kruinen en ruisen het geheim in elkaars gebladerte en de herten in de hertenkamp kijken met hun goudgele ogen, in een diepe droom verloren, de twee jonge mensen na. Heel Den Hout rust en flusstert van de grote gebeurtenis, waar van honderd jaar later niets over is dan een verbleekte fotografie en een veerre, nu nog ongebooren kinderstem: wie zijn dat, vader? Mijn hemel, hoe kan men toch zeggen, dat er in Haarlemmerhout niets te beleven valt?"

"Wonderen in den Hout" p.92,94, in Nieuwe Buitelingen door Godfried Bomans uit 1955

Beantwoorde Liefde

Jacco legt in 2010, vanaf deze plek in de Haarlemmerhout onder het vrolijk gekwetter van vogeltjes, het eerste contact met een meisje dat Ester heet.

Na dit eerste contact via de digitale weg (sms) zijn ze sinds de zomer van 2012 man en vrouw.

15

ONGELUKKIGHEEVAAS NOG EEN LIEFDEONGELUKKIGE LIEFDE 1923

IN 1814 erfte de oudste dochter van de familie de Neufville, de buitenplaats Spaar en Hout. Margaretha Jacoba (*6-2-1775, †15-7-1856) ook wel Itco genoemd, groeit op in een welgesteld, doopsgezind gezin. Haar vader bekledt vanaf 1803 verschillende hoge bestuursfuncties, zoals 'adjunct-maire' van Amsterdam (1811) en lid van het Syndicat de Hollande (1810-1813).

We weten veel van Margaretha doordat haar autobiografie en dagboeken, tot op de dag van vandaag bewaart zijn in het Stadsarchief van Amsterdam. In haar autobiografie beschrijft Itco haar jongste jaren waaronder haar ongelukkige start in het leven: een dienstbode laat haar als baby vallen, waardoor ze haar hele leven kreupel blijft. Haar dagboek bestaat de periode juni 1803 tot en met december 1807. De rode draad in deze periode vormt haar, helaas tot mislukken gedoemde, liefde voor Henri Simsaert, een arme jonge luitenant van de marine.

Op 1 juni 1803, de eerste dag in het dagboek, biedt Henri haar zijn hart en hand. Alleen op Spaar en Hout kunnen zij onbespied samen zijn. Itco schrijft vol passie over die keren dat zij samen kunnen spreken of, stijf gearmd een wandeling kunnen maken in de omgeving van Spaar en Hout. Haar vader verzet zich met succes tegen deze relatie.

Itco legt zich hierbij uiteindelijk neer en stelt zich in op een 'leven in de geest'.

Oosterhout komt in 1923 in handen van kunsthandelaar Paul Cassirer. Hij gaat er wonen met zijn echtgenote, de bekende toneelspeelster, Tilla Durieux.

Cassirer koopt het huis in slechte staat maar moderniseert het met behulp van architect Schermers en brengt er zijn prachtige kunstverzameling onder. De buitenplaats beleeft een revival. Helaas ontpopt Paul's leven zich in korte tijd tot een tragedie. In 1919 pleegt zijn zoon Peter zelfmoord, kort na zijn demobilisatie uit het Duitse leger. Maar de finale klap komt in 1926. Na 16 jaar huwelijk vraagt Tilla echtscheiding aan.

Op 7 januari 1926 zijn Paul en Tilla bij de advocaat om de papieren te tekenen. Na het tekenen excuseert Paul zich en schiet zichzelf in de naastgelegen kamer neer.

Enkele uren later overlijdt hij aan zijn verwondingen. Oosterhout komt lange tijd leeg te staan.

Herenliefde:

Al vanaf de zeventiende eeuw staat de Haarlemmerhout plaats van en voor de herenliefde. Een reputatie die tot van vandaag opeldt doet.

bekend als aan de dag

18

1675 De Haarlemmerhout als cruiseplek

De Haflaar 10 november 1995

HOMOSEXUALITEIT is in Nederland ontstaan aan het eind van de zeventiende eeuw. In die periode ontstond een **homosexuele subcultuur**, waarin 'vlegemannen' de baan 'kruisers' op zoek naar gelijk geslinden. Dit schrijft de historicus Theo van der Meer in zijn proefschrift **Sedums zaad in Nederland**, waarop hij gisteren promoveerde aan de Vrije Universiteit. Uit zijn boek stond sex tussen mannen ook voor die tijd. Meestal betrof het verhoudingen tussen oudere heren en 'baardloze' jongens. Van der Meer suggereert dat sex in die tijd hiërarchisch geordend was, waarbij de sterke man gebruikt maakte van de zwakke partij. Dit was doorgaans een vrouw, maar het kon ook een jongen zijn.

Pas omstreeks 1845 zagen sommige mannen man of meer recluteren. Haar andere mannen-verenigen wilde als lid worden. Ontstaat een homo-Scène met knaapjes als het Regenburgh in Londen, de Haarlemmerhout, het Donsplein in Utrecht en een reeks van verteilingslocaties. De 'kruisers' ontwikkelden eigen codes om hun bedoelingen duidelijk te maken: elkaar op de voet trappen, grinniken, het water erin in het voorhoofd sprenkelen met een zakdoek door het bos lopen. Sommigen spreken geïmpliciet, maken hun waagden rood en nemen elkaar kniel of kniel. Aanvankelijk wordt de opkomende subcultuur genegeerd. Als bij tijd en wijle een 'vleedier' wordt opgevoerd, wordt hij in het parklet van bloed gebracht. Soms zou menen op een (gare heide) gebracht, zoals van die Meer in 1930 vindt een ommekeer plaats.

In Utrecht wordt een landelijk netwerk van heren' opgericht. Dat onder meer die de omgeving van Londen omvat. Volgens van der Meer bereikten zulke verhoudingen, die in de achttiende eeuw regelmatig terugkomen, het onverschuld heden homo's en knaapjes. Terwijl het voor een zeventiende eeuwse jongen niet zo bijzonder was om zijn dienstbetoon te brengen aan een heer van stand, neemt de afkeer van homo's toegenomen toe. Anderzijds worden homo's ook sterker bewust van hun identiteit.

19

Homo-Paaltjes

ANP-bericht over 'homo-paaltjes' als markering voor een homo-onthoofdingsplek in het Kralingse bos in Rotterdam. De paaltjes zijn herkenbaar door een bordje met twee paar voetjes erop en met de kleuren van de regenboog. Hiërarchisch daarbij is, dat op de bordjes van de paaltjes voetjes staan afgebeeld in de missionairshouding, een heteroseksueel symbool. Ook de kleuren van de regenboog kloppen niet, in plaats van zes staan er zeven kleuren onder de voetjes. Wie buiten de paaltjes wordt betrapt op openbare seks, krijgt een boete. Vaak worden dergelijke plaatselijke verordeningen in andere gemeenten overgenomen, dus wie mag straks in het homovriendelijke Haarlemmerhout het eerste homo-paaltje slaan als opening voor het Roze jaar?

Op naar een gestructureerd gemeentelijk cruisingsbeleid.

Ik denk dat de burgemeester, als belangbehartiger voor Haarlemse homo-zaken die aangewezen persoon is de eerste paal te slaan met een roze voorzittershamer of zo.... Als je het doet, moet je het goed doen: op de toeristenplattegrondjes van V.V.V.-Haarlem mogen de homo-paaltjes dan ook niet ontbreken met een korte mededeling erbij dat tijdens de jaarlijkse roze week een beviende homo-organisatie daar het traditionele Haarlemse paaltjes houdt. Laten we de homo-paaltjes omarmen, niet zoals we de lok-homo's omarmden. Op naar een gestructureerd gemeentelijk cruisingsbeleid, op naar een doelmatig Haarlems homo-beleid, op naar een inhoudelijk Haarlems Roze jaar in 2012! Ik weet niet of u nog op een klaploper zit te wachten, maar ik houd het bij een gedichtje van Piet Paaltjes: 'Al gaat men ook niet te gast aan louter nachtegalen, toch kan het genoeglijk zijn, door de Alkmaarder Hout te dwalen. Gelijk het Haagse Bosch iemand nog niet hoeft te vervelen, wanneer hij het somtijds tref dat de Grenadiers niet spelen.'

Uw Lues te B

(<http://www.gay-haarlem.nl/columns/item/118-homo-paaltjes>)

20

Betaalde

21

22

Liefde

Betaalde

Liefde

De aanwezigheid van meisjes van plezier lijkt niet meer actueel maar was ooit een normaal verschijnsel.

De aanwezigheid van meisjes van plezier lijkt niet meer actueel maar was ooit een normaal verschijnsel. In de Hout bevinden zich in de eerste helft van de 16e eeuw 'zekere huysen', waarvan de bewoners 'herlieden' generende zijn met tappen ende taverne te houden ende onder 't dexel vanden converseren ende verkeren aldaer, dagelijks, groote menigte van rabauwen, hoeren ende boeven, ende ander quaet ongeregel volck, die anders niet en doen dan droncken ende versmoert te drincken, ende den goedenlyden aldaer...passeerende, te beschaemen verlostende ende verdrucken, ende dagelijks diverse foertsen, moorden, dootslagen, geweld, luxuriën, vloucken, zweeren, dobbelen ende andere veele sonden gebueren ende geschien'. In de rechtsbronnen lees je over goede en kwade herbergen, die de toenmalige overheid flink aan het werk houden. Uiteraard vooral de kwade die behalve als logement en pleisterplaats ook als speelhol en borddeel fungeren met 'lichte wive' ofwel meisjes van 'lichter fame'. Andere aanduidingen van een dergelijke gelegenheid waren 'jufferhuys' en de middeleeuwse benamingen 'kuip' of 'stooft'. De overheid doogt de prostitutie maar ze was clandestien en strikt verboden. In de Franse Tijd krijgen bordelen een legale status wanneer de gelegenheid en de daar werkzame meisjes zich inschrijven in het 'register van publieke vrouwen en bordelhouders'. Hoerij komt in die tijd in de Hout mede voor via tippelende publieke vrouwen 'avonturiersters' genaamd. Vooral op zwoele nachten doorkruisen zulke 'avonturiersters' het bos om daar wat 'partijen' op te doen. Zij zijn niet aan een herberg verbonden en laten, meestal gedreven door armoede, mannen tegen betaling achter bomen en struiken aan hun gerief komen. Diverse herbergen in de Hout, zoals 'Het Gulden Vlies' en 'De Blauwe Engel' fungeren ook als bordeel. De herberg Rustenburg ('t Bokje) aan de Grootte Houtwech (Dreef) geniet van alle herbergen in de Hout zonder twijfel de meest bedenkelijke reputatie. Na eigenaar Geeraerts, met een goede naam, hebben verschillende eigenaren en zetbazen hier gezelschapsdames ofwel animeermeisjes te werk gesteld. Vaak jonge ongehuwde moeders om in hun onderhoud te kunnen voorzien. Opvallend is dat in de verzoeken van kasteleins in de 18e eeuw, gericht aan de Heer of Vrouwe van Heemstede om zich in de heerlijkheid te vestigen, zijzelf steeds spreken van een 'tapneringh', terwijl in de vergunning steevast de benaming 'hoerhuys' staat. Op de bovenverdieping kan men terecht in een kamer, waarbij een 'vluggertje' f 5,- en een nachtelijke 'bjslaap' minimaal 25 carolus gulden kosten. In de 18e eeuw eeuw waarschuwen priesters en predikanten op de kansel veelvuldig voor de morele gevaren van losbandigheid, vooral tijdens kermisdagen en in herbergen, waar ijdelheid en ondeugd heersen.

23

Prille *Liefde*

Op 15-jarige leeftijd ontmoette ik een jongen op de middelbare school. We werden verliefd en hij nodigde me bij hem thuis uit. Hij zei: onze tuin grenst aan de Hout. Eigenlijk dacht ik dat hij een beetje opschepte. Totdat ik met hem meefietste en wij bij villa Spruitenbosch naar binnen gingen. Vijf jaar hebben we lief en leed gedeeld en de villa's en tuinen ken ik van binnen en van buiten. Wat een prachtige plek! Mijn vriendje van toen heet Bas. We hebben nog altijd contact met elkaar!

Jeanette

17